

EKOBLADET

EKOMUSEUM BERGSLAGEN

MÄNNISKA | MILJÖ | LANDSKAP

Det våras...

...ja den värsta vintern är förbi när ni läser detta och visst är det skönt att sticka ut näsan och vädra vårluft!

Detta är första numret av det digitala Ekobladet - lite märkligt är det allt och med en hög risk för upprepningar för er som följer min blogg, eftersom det här med Ekobladet är lite av samma stuk. Ni får helt enkelt ha överseende så här till att börja med. Ekobladet finner nog sin form med tiden.

Vi har haft bokslutssammanträde på Västanfors hembygdsgård och det har jag bloggat om. Varje bokslut är en milstolpe, ett avslut som betyder att vi kan rikta blicken framåt igen. Det är många roliga saker som väntar: bokutgivning, foldrar, musikprojektet "Kanalmusikal", internationella aktiviteter med mera...

Nog finns det en rörelse i Ekomuseum alltid. Och det rör sig framåt i takt med att våra liv levs och liv tar slut men nya tar vid. Här transporteras idéer från man till man över gränser och över tid.

Det finns mycket att säga om fenomenet "ekomuseer". Det finns de som tycker att ordet inte är passande, att det är svårt - men faktum är att jag nog tycker att begreppet klarnar med tiden. Det känns snarare som att det kommer att falla på plats rätt bra till slut.

Ett ekomuseum arbetar med *ekonomi* och *ekologi*. Enkelt och tydligt i dessa ekotider. Kan det bli bättre?

Christina Lindeqvist

En rymlig bakstuga finns i Källfallet i Riddarhyttan. Här väntar en baksugen grupp på Eva Långberg.

Foto Christina Lindeqvist

Brödmästaren Eva Långberg

Vi ser henne oftast i förklä' och huckle i full färd med att lära ut bakningens ädla konster och då helst ihop med vedeldade bakugnar - det är en klurig kvinna.

Eva Långberg var på Ekomuseums kansli i slutet på januari och berättade om vårens planer: brödcirklar och brödmässa!

Eva Långberg dyker upp på mitt kansli med jämna mellanrum och har alltid mycket att berätta. Hon arbetar visserligen "bara" halvtid med vårt brödprojekt, men det känns ibland som om det är mer än heltid.

Nu planerar Eva en brödmässa på Norrbärke hembygdsgård i Smedjebacken helt nära kyrkan, den ses vida omkring så det är lätt att hitta dit. Det blir kulmen på **Bröd i Bergslagen**:

BRÖDMÄSSA

Lördag den 12 maj 11-16

Men redan under fredagen är det full rulle för då är hotell- & restaurangskolan i Ludvika/Smedjebacken involverad med föredrag och workshops. Lördagen gäller för allmänheten, obs!

Eva har bjudit in en berömd huvudperson som ska hålla i stora delar av

programmet och det är ingen mindre än **Manfred Enoksson**, chefsbagare på Saltå Kvarn i Järna. Han är expert på surdegsbakning i vedeldad ugn - bland mycket annat.

Manfred har med sig diverse produkter, böcker och lite annat. Det blir workshops även på lördagen och försäljning av lokalproducerat mjöl från Stora Hällsta kvarn utanför Sala. Nybakat bröd, marmelader, honung, ostar(?), redskap m m kommer att finnas. Bakstugan kommer att gå för fullt, köbildning lär det bli för det goda brödet, bara dofterna lär locka till sig skaror.

Det blir även guidade turer runt hembygdsgården, som håller alla hus öppna under denna dag.

Utöver detta har Eva fler bakdagar och föredrag att genomföra eftersom det är många som fortfarande vill lära.

Gravendals räckhammarsmedja, vattenhjulet renoveras.

Arvid Gottfries – en eldsjäl i Gravendal har lämnat oss

Foto Christina Lindqvist

Det är sorgligt när livet tar slut för dem som man önskar alltid skulle finnas där. Arvid Gottfries avled den 23 februari, han blev 88 år.

Det var för ett år sen som jag stötte på Arvid när han satt på biblioteket i Ludvika och väntade på hustrun Britt. Jag stannade och pratade, tog några bilder. Han hade många idéer. Nu var det en teaterföreställning som skulle framföras i Gravendal sommaren 2011 som engagerade honom.

Problem skulle lösas och han sa med eftertryck flera gånger: *"Jag ger mig aldrig!!"* och sen skrattade han gott.

Arvid Gottfries hade en konstnärs själ och älskade att leva fritt och skapande i sin finnmarksby med hustrun Britt. De båda körde varsin stor bil genom byn i olika ärenden under sommardagarna när byn hade sina aktiviteter. Det är nämligen en mycket långsmal by, säkert en kilometer från ena kanten till den andra.

När Ekomuseum Bergslagen drog igång sin verksamhet på 1980-talet så fanns Arvid där. Han startade Byalaget, var med i uppbyggnaden av smedjan, utvecklade byaktiviteter och deltog aktivt i det mesta som hände i byn.

Under Hammardagarna i juli så var det oftast Arvid som skötte en del av visningen tillsammans med Bertil Andersson. De båda visade hur tysksmidet gick till i smedjan inför publiken som stod uppe på läktaren de byggt.

Ett hot mot Gravendal?

Gravendal fick sitt namn av Sebastian Grave, när han lät anlägga ett järnbruk 1721 på denna plats för att komma närmre skogen och träkolet. Här fanns sen 100 år spridda skogsfinnska boställen. Byn växte i takt med järnbruket och i början på 1900-talet byggdes delar av den nuvarande bebyggelsen upp.

Men byn är avfolkad idag, järnbruket nedlagt sen länge. Några enstaka fast boende finns kvar. De hus som nu säljs blir oftast sommarbostäder, prisvärda

sådana. Det har medfört att en religiös sekt *"Oneness"* har hittat hit och är i färd med att köpa upp hus med målet att skapa ett religiöst centrum.

Byalaget upplever detta som ett hot mot den gemenskap som finns med hammarsmedjan, spiksmedjan, bakstugan och alla de ekomuseala aktiviteter som görs varje sommar. Byalaget har skrivit ett öppet brev till *Oneness* och luftat sina farhågor. Byn riskerar att förändras på ett inte önskvärt sätt....

Teatermaskinen

www.teatermaskinen.se

Mitt ute i vilda skogen, men vad är det som sker? Det är något av en chock att möta detta jättebygge i en skogsglänta i änden av en skogsväg en bit från Riddarhyttan....det är Källfallet och Skräppbo skola. En gammal gruvlave ligger nära.

Skolan är inbyggd i ett jättehus! Det är Teatermaskinen som bygger och nu finns även en stor scen i en sidobyggnad. Och skolhuset som står där med loger, kontor, förråd

och annat. Det är ännu en byggarbetsplats, allt är inte färdigt, om det nånsin blir det. De som arbetar här är speciella och det ideella engagemanget är stort, minst 100 personer har hjälpt till med bygget. Och de vill samarbeta, de är idérika, det smittar av sig.

På bilden överst Anders Olsson, som är visionären och ursprunget. På undre bilden vd:n Berit Engman, ideelle Nisse Wikström, till höger Hasse Westman, medarbetare. Och allt det här är sant!

Här syns skolhuset inbyggt under taket. Överst en bild inifrån med skolhuset väl skyddat. Vilken högst märklig syn. Bara det var värt resan!

Ekomuseum – en utmaning

- till ytan världens största museum ca 7500 kvm
- järnhantering från rödjord till snabbstål (Röda Jordan 700 år f.Kr. fram till idag).
- Europas äldsta kända masugn (Lapphyttan i Norberg).
- Världens första industriella friluftsmuseum (Ludvika gruvmuseum).
- Världens enda fungerande ångturbinlok (Lokmuseet i Grängesberg).
- Världsarvet Engelsbergs bruk, Unesco.
- Världens äldsta bevarade oljeraffineri (Oljeön i Ängelsberg).

Smedbostaden på Hammarbacken, Ludvika.

I ett gammalt nummer av Ekobladet, nr 1-1991, finns en intressant text av Örjan Hamrin. På den tiden var Ekomuseum Bergslagen en rejäl utmaning och stiftelsen nybildad.

Namnet "ekomuseum" väckte känslor. Det fanns inga förebilder på svensk mark, bara i Frankrike och det stämde inte riktigt här hemma. Men begreppet bestod, eko- kommer från *oikos*, ett grekiskt ord för hushåll. Det handlar om ekonomi, ekonomisk historia. Men

också om ekologi, som har kommit starkt de sista åren. Två ekon....

Men ekomuseum som begrepp retade tydligen turismen som ville ha ett historieland: Bergslagsland, Historieland Bergslagen...eller nåt liknande. Men det blev ekomuseum, en museiorganisation med ett turistiskt perspektiv och med ett decentraliserad struktur. Det har aldrig funnits ett huvudmuseum så som det fanns på Le Creusot i Frankrike, vår förebild. Ekomuseum

Bergslagen har alltid haft en bredare och lösare struktur med flera träffpunkter och flera deltagare för övrigt - vilket faktiskt kanske förklarar en del?

Örjan Hamrin berättar i sin text att ordet "radio" på sin tid vållade samma funderingar. Så är det med nya ord!

Begreppet "ekomuseum" tycks trots allt stå sig rätt bra i en värld av nyord och prefixet eko- är numera välbekant för alla. Det ger goda associationer! Ekomuseum är en utmaning än i dag!

Kartbild från hemsidan: www.thepath.se

Sång & Gång

En vandring passerar genom Ekomuseum Bergslagen i sommar! Vandringar är alltid lockande, människor tycker om att vandra. Ja, sjunga också.

Den ideella organisationen *The Path* har arrangerat vad de kallar för en "Nordisk Sångvandring" från Trondheim till Köpenhamn. Vandringen följer gamla pilgrimsleder som under senare år har ställts i ordning. Rombleden går genom Ekomuseum.

"Vi formulerar framtiden" genom att vandra och sjunga säger de. Den första sångvandringen genomfördes i Dalarna 1993 "Sång i Dalgång" vilken är ursprunget till den långa vandring som genomförs i sommar.

Den är indelad i etapper och ledorden är: Miljö - Integration - Existens. Man startar från Trondheim den 22 april och kommer i mål i Köpenhamn den 9 september.

Etapp 7, 4-9 juni

går från Rättvik till Grangärde.
10 juni - vilodag i Ludvika

Etapp 8, 11-15 juni

går från Ludvika till Skinnskatteberg.
15-17 juni Körfestival och vilodag

Etapp 9, 18-22 juni

går från Skinnskatteberg till Örebro.

Tre etapper går genom Ekomuseum och allt finns beskrivet på deras hemsida: www.thepath.nu. Man kan anmäla sig och vandra med kortare sträckor eller delta i aktiviteter under vägen.

Information: Irene Holmström Wiborg
Epost: info@thepath.nu

Bertil Olsson, trubadur, spelar och sjunger på Finngammelgården i Skattlösberg.

Bertil sjunger

Bertil Olsson har i år ett visprogram som heter "Bergslagssånger m.m." och det med stöd från flera håll, bland annat Ekomuseum Bergslagen. Det här är sköna tillfällen, bara att sitta ner, vila, lyssna till fina visor. Bertil framträder både inom och utanför Ekomuseum.

Program:

Sätters hembygdsgård
Måndag 23 april kl 18.30

Virso Konsthall
Onsdag 13 juni kl 18.30

Västerfärnebo hembygdsgård
Onsdag 11 juli kl 19.00

Karlfeldtsgården, Avesta
Lördag 14 juli kl 15.00

Litteraturdag lördag 12 maj

Möten med Bergslagsförfattare

Litteraturseminarium en heldag om och med Bergslagens författare kl 10-16.

Plats: Meken i Smedjebacken

18 litterära sällskap i Dalarna är inbjudna och även verksamma författare. Det blir ett varierat program med musik, sång och uppläsningar.

Kontaktperson:

Monica Borg 073-309 03 55

Arr. De litterära sällskapens samarbetsnämnd, Dalarnas biblioteksförbund, Smedjebackens kommun och Ekomuseum Bergslagen.

Mathildas dotter Maj Hirdman. Fotot från Västmanlands läns museums arkiv.

Boksläpp!

Det äkta paret Mathildas och Lars hårda livsöden beskrivs i en samling brev från tiden kring 1890:

Älskade Mathilda!
100 brev om kärlek, slit och nöd

Boken kommer att släppas på:

Västmanlands läns museum

Tisdag 5 juni kl 14.00
med kaffe och tårta.

Mathilda och Lars fick flera barn och dottern Maj gifte sig med Gunnar Hirdman, bodde i Västerås där deras dotter föddes: Birgit Hirdman Rørslett. Hon kommer från Oslo för att närvara denna stund. Det är tack vare Birgit som breven kan publiceras. Vi fick hennes manus i gåva.

Birgit ska berätta minnen från barnomens Västerås! Några Hirdmansläktingar kommer även från Stockholm.

Välkomna
till boksläpp och tårtkalas!

Nils Nils gata 7, 771 53 Ludvika
Tfn 0240-66 30 82, Fax 0240-748 60
info@ekomuseum.se
www.ekomuseum.se

Ansvarig utgivare & redaktör:
Christina Lindeqvist